

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ปลูกฝัง ถ่ายทอดความรู้ เจตคติ คุณค่าต่าง ๆ ให้เกิดกับตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เชิงองกามหรือทำให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน นับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยสร้างภูมิปัญญาแก่สังคม สถาบันการศึกษาของประเทศไทย มีรากฐานเริ่มแรกมาจากการเรียนการสอนหนังสือภายในวัดโดยมีพระภิกษุสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอย่างยาวนาน บรรพบุรุษของไทยนิยมให้กุลบุตรของตนได้ศึกษาเล่าเรียนที่จะต้องถวายตัวกุลบุตรของตนไว้คอยรับใช้พระภิกษุสงฆ์หรือบางท่านนิยมบวชกุลบุตรเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา ดังนั้นวัดจึงเป็นจุดกำเนิดของการศึกษาในเบื้องต้น^๑ จึงมีประเพณีการศึกษาอยู่ในวัด การบวชเรียนและใช้วัดเป็นแหล่งศึกษา มีการจัดการศึกษาให้กับคณะสงฆ์ที่อยู่ในวัดมีการสอนทั้งวิชาหนังสือและวิชาพระธรรมวินัย โดยมีพระสงฆ์เป็นครูสอน เมื่อเรียนรู้การอ่าน-เขียนแล้ว ก็ศึกษาภาษาบาลีและคัมภีร์พระพุทธศาสนาตามลำดับ

เมื่อสภาพการณ์ของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรมรวมทั้งเทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารต่าง ๆ เจริญมากขึ้น พระภิกษุสงฆ์สามเณรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในทางวิชาการทางโลกมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสอดคล้องกับยุคสมัย เนื่องจากสภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ที่เป็นอยู่ ยังคงเน้นที่การศึกษาด้านธรรมะและภาษาบาลีเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาพระธรรม วินัยอย่างเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์รูปแบบใหม่^๒ การศึกษาขั้นต้นสำหรับมวลชน คือ ระดับมูลการศึกษาและประถมศึกษาที่เคยมอบให้พุทธจักรดำเนินการนั้น ปรากฏว่าไม่

^๑ สมศักดิ์ บุญปู, พระสงฆ์กับการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๗), หน้า ๓๕๓.

^๒ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), การศึกษาของคณะสงฆ์: ปัญหาที่รอทางออก, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลนทิมทอง, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐.

ราบรื่นเท่าที่ควร พระภิกษุที่เป็นครูสอนก็ค่อย ๆ ลาสิกขาออกไปจากโรงเรียน พระสงฆ์และวัดที่ยังมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนอยู่บ้าง ก็โดยฐานะเป็นเพียงที่ตั้งโรงเรียน

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ คณะสงฆ์และกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศาสนาได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาวิชาการสมัยใหม่ จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรพระปริยัติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนทั้งวิชาฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม มีการจัดการศึกษาของพระภิกษุ-สามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา ได้ประกาศใช้ระเบียบเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๐ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ให้พระภิกษุสามเณรสามารถเรียนได้ทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไปโดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง มีประกาศนียบัตร และสิทธิเช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกประการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร เพื่อพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนเป็นศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงตนอยู่ในสมณธรรมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ เคารพบูชา และมีความรู้ที่สามารถอบรมสั่งสอนประชาชนได้^๓

การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เดิมสังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ แต่ปัจจุบันสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณร เปิดทำการเรียนการสอนวิชาสายสามัญ และวิชาพระปริยัติธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการประยุกต์วิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกัน วิชาที่เปิดสอนมี ๕ หมวด คือ ธรรมวินัย บาลีศาสนา ปฏิบัติ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และสุขศึกษาโดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อพระภิกษุสงฆ์สามเณรเรียนจบแล้วมีศักดิ์และสิทธิ์เท่าเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการทุกประการ และถ้าพระภิกษุสงฆ์สามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว

^๓ สุทธิพงษ์ ดันติยะพิศาลสุทธิ, เรื่องนำรู้เกี่ยวกับพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗.

ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการได้ สร้างประโยชน์สร้างโอกาสและความก้าวหน้าให้แก่ตนเองและสังคมสืบต่อไป^๔

มหาเถรสมาคมร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ สามเณรให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการสมัยใหม่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาหรือเป็นประชากรที่มีคุณภาพที่ดีของสังคม และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ครอบครัวอยู่ชนบท ฐานะยากจน ไม่มีทุนเรียน ฟานักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ไกลความเจริญ ไกลจากสถานศึกษา ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐตามปกติได้ ให้กุลบุตรลูกหลานของประชาชนเหล่านั้นมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาฐานะทางสังคมและเป็นคนดีของสังคมต่อไป^๕

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา ก็เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่ได้มีการจัดการศึกษาสนองนโยบายคณะสงฆ์ เพื่อเป็นสถานศึกษาของสงฆ์ที่สามารถรองรับกุลบุตรลูกหลานผู้ต้องการเข้ามาบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน ได้มีโอกาสเข้ามาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามจึงได้มีการจัดการศึกษาครบทุกแผนกคือ แผนกสามัญศึกษา ก็ได้มีการจัดการศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกธรรมก็จัดการศึกษาดังแต่นักธรรมตรี โท และเอก และแผนกบาลี ก็จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ประโยคไวยากรณ์จนถึงระดับประโยค ๕ มีการบริหารจัดการครบทุกแผนก ในแต่ละปีโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ได้มีนักเรียนที่จบการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแผนกสามัญอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และได้มีนักเรียนที่เรียนแผนกบาลี สามารถสอบบาลีได้เป็นอันดับที่ ๑ ของประเทศติดต่อกันมาหลายปี จึงทำให้ผู้ปกครองมีความสนใจส่งกุลบุตรเข้ามาบวชเรียนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทุกๆ ปี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผล ที่ช่วยให้การศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ผู้ปกครองได้ส่งกุลบุตรเข้ามาบวชเรียนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทุกปี เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามและสำนักเรียนปริยัติธรรมอื่นๆ ต่อไป

^๔ กิตติ ชีรสานต์, เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ม. ต้นและ ม.ปลาย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

^๕ พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺญโต), การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รื้อทางออก, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสอน กับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารและครูผู้สอนกับนักเรียนที่เรียนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธร วราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยคือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ทั้งครูที่เป็นบรรพชิตและครูที่เป็นฆราวาส จำนวน ๔๐ รูป/คนและนักเรียนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวรารามแผนกสามัญศึกษา ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๓๕๕ รูป เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอนจึงดำเนินการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรของ เกรจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ผู้บริหารและครู จำนวนทั้งหมด ๔๐ รูป/คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ ๓๖รูป/คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ทั้งหมดจำนวน ๓๕๕รูปกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน ๑๘๔ รูป

๑.๔.๒. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็น ของครูผู้สอนแผนกสามัญศึกษา ทั้งครูที่เป็นบรรพชิต และครูที่เป็นฆราวาส และความคิดเห็นของนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ที่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสำนักเรียนวัดโสธรวราราม โดยแบ่งเนื้อหาที่จะวิจัยออกเป็น ๒ ด้านคือ

๑. ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย

๑) ข้อมูลด้านผู้บริหารและครู

- (๑) สถานภาพปัจจุบัน
- (๒) อายุ
- (๓) การศึกษา
- (๔) ประสบการณ์การทำงาน
- (๕) ตำแหน่ง

๒) ข้อมูลด้านนักเรียน

- (๑) สถานภาพปัจจุบัน
- (๒) อายุ
- (๓) การศึกษาทางธรรมและบาลี
- (๔) ระดับชั้นที่กำลังเรียน

๒. ด้านปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยมีกรอบของปัจจัยที่จะศึกษา ๕ ด้าน^๖ คือ

๑) ปัจจัยด้านการบริหารทั่วไป

๒) ปัจจัยด้านหลักสูตร

๓) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

- (๑) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
- (๒) สภาพแวดล้อมในห้องเรียน

๔) ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครู

๕) ปัจจัยด้านการสนับสนุนของบุคลากรในชุมชน

^๖ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, (ปี ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยนี้ มีคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาดังกล่าว ดังนี้

ปัจจัยที่มีผล หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องหรือนำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม เช่น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น มีพระภิกษุสามเณรสอบไล่ได้จำนวนมากขึ้น มี ๕ ด้าน^๗ คือ

๑.ปัจจัยด้านการบริหารทั่วไป

๒.ปัจจัยด้านหลักสูตร

๓. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

๔. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครู

๕.ปัจจัยด้านการสนับสนุนของบุคลากรในชุมชน

ปัจจัยด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง ปัจจัยในการบริหารทั่วไปในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ให้ประสบผลสำเร็จ ตามเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา

ปัจจัยด้านหลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง เทคนิควิธีการในการสอนของครูที่สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

ปัจจัยด้านการสนับสนุนของบุคลากรในชุมชนหมายถึง การสนับสนุนนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ในเรื่องปัจจัย ๔ ของชุมชนโดยรอบโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำนักเรียน หมายถึง สำนักงานหรือสถานที่ที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง การศึกษาของคณะสงฆ์ แผนกสามัญศึกษา
ที่ดำเนินการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม หมายถึง สำนักเรียนที่ได้รับการแต่งตั้งโดย
มณฑลมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๑๓๔ วัดโสธรวรารามวรวิหาร ถนนเทพคุณากร ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงระดับของปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมของ
นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๑.๖.๒ ทำให้ทราบความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๑.๖.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารและการ
จัดการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในสำนักเรียนอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง